

ĐẢO CHÍNH QUÂN SỰ, đảo chính do quân đội tiến hành nhằm lật đổ chính quyền đương nhiệm một cách bất thường và thiết lập chính quyền nhà nước khác trong khuôn khổ chế độ xã hội cũ.

ĐCQS thường xảy ra khi vai trò quản lý nhà nước và sự lãnh đạo của chính quyền tỏ ra kém hiệu quả, nội bộ khủng hoảng, các phe phái mâu thuẫn và tranh giành quyền lực lẫn nhau; quần chúng nhân dân bất bình và mong muốn thay đổi chính quyền trung ương đương nhiệm; về đối ngoại xuất hiện nhiều phức tạp giữa nhà nước hiện hành với các nước, nhất là với các nước thù địch hoặc các nước đang chi phối, ảnh hưởng trực tiếp; quân đội hoặc phía lực lượng đảo chính đã nắm được quân đội và có sự chuẩn bị sẵn sàng để đảo chính...

Mục tiêu của ĐCQS là lật đổ chính quyền trung ương đương nhiệm, thay thế bằng một chính quyền khác. Phương thức tiến hành ĐCQS là bằng sức mạnh quân sự để giải tán chính phủ hoặc bằng bạo lực vũ trang bất ngờ tiến công lật đổ chính phủ hiện hành một cách bất thường. Lực lượng ĐCQS do quân đội tiến hành, có thể có hoặc không có sự chi viện, hỗ trợ của bên ngoài. ĐCQS không làm thay đổi chế độ xã hội cũ nhưng trái với thể chế pháp luật hiện hành, phản ánh sâu sắc, trực tiếp mâu thuẫn trong nội bộ giai cấp thống trị, đó là sự tranh giành quyền lực giữa các phe phái trong chính phủ, đẩy đất nước lâm vào khủng hoảng và nội chiến, tác động tiêu cực đến sự ổn định và phát triển của đất nước, gây hoang mang, dao động cũng như tâm trạng bất bình trong nhân dân.

Trên thế giới đã diễn ra nhiều cuộc ĐCQS, trong đó có những cuộc đảo chính tiêu biểu. Đảo chính do nhóm “Sĩ quan trẻ”, đại diện cho lực lượng quân phiệt tiến hành, nhằm thiết lập chế độ độc tài phát xít ở Nhật (1932 - 1936). Đảo chính của một bộ phận Quân đội Vương quốc Lào (9.8.1960) do Đại úy Kong Le đứng đầu nhằm lật đổ chính phủ cực hữu thân Mỹ Somsanit - Phoumi Nosavan, thực hiện chính sách độc lập, trung lập ở Lào. Đảo chính của nhóm sĩ quan cao cấp Quân đội Sài Gòn (1.11.1963) do Mỹ chủ mưu và giúp sức, lật đổ chính quyền Ngô Đình Diệm, đưa nhóm quân sự thân Mỹ do tướng Dương Văn Minh cầm đầu lên nắm chính quyền ở miền Nam Việt Nam. ĐCQS của lực lượng phái hữu ở Campuchia (18.3.1970) được Mỹ ủng hộ, do Thủ tướng Lon Nol và Phó Thủ tướng Sirik Matak đứng đầu nhằm lật đổ Quốc trưởng Norodom Sihanouk, xóa bỏ chính sách trung lập, đẩy Campuchia phụ thuộc vào Mỹ. ĐCQS tại Thái Lan (19.9.2006) do Quân đội Hoàng gia Thái Lan tiến hành nhằm lật đổ chính phủ của Thủ tướng Thaksin Shinawatra. Tại Myanmar năm 2021, do không công nhận kết quả bầu cử, quân đội đã bắt giữ các nhà lãnh đạo của Đảng Liên minh quốc gia vì dân chủ, trong đó có Chủ tịch đảng Aung San Suu Kyi và Tổng thống Win Myint, thiết lập lại chính quyền quân sự.

ĐCQS được coi là một phương thức phổ biến được sử dụng để can thiệp, lật đổ chính phủ các nước không đi theo quỹ đạo hoặc để thay đổi chính quyền này bằng chính quyền khác. Trong giai đoạn hiện nay, chủ nghĩa đế quốc và các thế lực thù địch có âm mưu, thủ đoạn trong chiến lược “diễn biến hòa bình” là dùng ĐCQS cùng với bạo loạn lật đổ nhằm chống phá cách mạng Việt Nam. (654 chữ)

TRẦN ĐĂNG BỘ

Tài liệu tham khảo

1. Bộ Quốc phòng, Trung tâm từ điển Bách khoa quân sự, *Từ điển Bách khoa quân sự Việt Nam*, Nxb. Quân đội nhân dân, Hà Nội, 2004, tr. 336 - 337
2. Nguyễn Như Ý, *Đại từ điển Tiếng Việt*, Nxb. Văn hóa Thông tin, Hà Nội, 1998.
3. Nguyễn Anh Thái, *Lịch sử thế giới hiện đại*, Nxb. Giáo dục, Hà Nội, 2001, tr. 393 - 395, 406 - 407.
4. *Từ điển Tiếng Việt*, Nxb. Mũi Cà Mau, 2002, tr. 172.